

Til: AVDELINGSSTYRET

Fra: DEKAN

Saksframlegg ved:kkk

Dato:17.10.05

A 35/05 Nasjonalt senter for skrivopplæring og skriveforskning

Det vil bli gitt muntlig orientering om saken på møtet ved Synnøve Matre.
Viser for øvrig til vedlagte notat, også gitt som referatsak i møte 20.09.05
(asak 30/05, nr. 9)

Vedgåande arbeid for å få til eit nasjonalt skrivesenter i Trondheim**VEDLEGG 1****Bakgrunn**

Sidan desember 2004 har ei gruppe samansett av fagfolk frå HiST og NTNU, leia av Synnøve Matre, arbeidd for å få til eit nasjonalt senter for skriveforskning og skriveopplæring i Trondheim – knytt til HiST. Det er eit stort behov for å få oppretta eit slikt senter. Skrivning framstår i vår tid som ein meir sentral basiskompetanse enn nokon gong før i historia. Vi er avhengige av å skriva i langt større grad enn tidlegare, og krava til skriftleg kompetanse har auka. Skrivning er også blitt ein vesentleg kunnskapsstrategi. Vi bearbeider mykje av den informasjonen vi møter, gjennom skrivning. Dette gjer vi på ulike måtar innanfor ulike fagfelt. Samstundes er skrivning som fenomen i sterk endring. Nye medier og nye måtar å bruka IKT på inneber at skrivning ikkje lenger berre kan sjåast på som eit verbalspråkleg fenomen; skriftleg tekst opptreer nå saman med bilete, video, grafikk og lyd i multimedier. Alt dette skaper nye spørsmål i forskinga og nye utfordringar i opplæringa. Vi manglar eit breitt kunnskapsreservoar som kan gjera oss i stand til å møte desse og andre utfordringar på ein god måte. Dette er bakgrunnen for det arbeidet som no er sett i gang.

Oppgåver og kompetanse

Oppgåvene til eit skrivesenter vil vera å arbeida med forskning på skrivning på tvers av fag, i utdanningssamanheng og i arbeidslivet, utvikla nasjonale prøvar, administrera dei og utdanna kurshaldarar og også driva kurs sjølv – for å nemna noko av det viktigaste. Senteret vil såleis ha behov for både høg forskingskompetanse og undervisningskompetanse. I tillegg vil det vera viktig å sikra at vi får utvikla ny kompetanse gjennom stipendiatstillingar. Kompetansepersonar utanfrå må også knytast til eit slikt senter. Elles har vi her i Trondheim stor skrivefagleg kompetanse som vi kan spela på.

Kva må skje?

For å få til eit slikt skrivesenter må sentrale myndigheiter gi tilslutning til ideen. Får vi senteret på budsjettet til departementet, vil det kunna tilflyta oss mykje friske midlar både til etablering og drift (jf. tilsvarende nasjonale sentra for matematikk, naturfag og lesing).

Det vil vera viktig i denne samanhengen at HiST er villig til å prioritera feltet skriveforskning, t.d. i form av oppretting av stipendiatstillingar.

Elles vil det i første omgang vera behov for midlar til det førebuingarbeidet som vi nå er inne i, stipulert til ½ stilling i eitt år + driftsmidlar 2-300 000 kr. Midlane vil gå m.a. til å dekkja utgifter i samband med førebuinga til ein nordisk konferanse om utfordringar for skriveforskning og skriveopplæring i dag og til oppbygging av både eit nasjonalt og eit internasjonalt nettverk. Vi planlegg konferansen her i Trondheim hausten 2006. Ein nasjonal programkomite (5-7 personar) må etablerast. Komiteen med eit nettverk må ha i alle fall eitt relativt omfattande arbeidsseminar før konferansen.

Så langt har både HiST/ALT og NTNU (ISK og PLU) skote inn ressursar på til saman om lag 100 000 kr i samband med at vi arrangerte eit svært så vellukka nasjonalt seminar i juni 2005 (m/ representantar frå sentrale myndigheiter til stades). I tillegg har Synnøve Matre, Geir Botten og Jon Smidt ved ALT nytta av sin arbeidsressurs til arbeidet.

Når det gjeld lokale til eit slikt skrivesenter, så meiner vi at HiST/ALT har areal å ta av. Loftet i C-fløya kan vera ein muligheit. Det vil krevja utbetring/ombygging på linje med det som har vore gjort i A- og B-fløya. Det fins andre muligheiter også.

Tidsperspektivet vårt er å ha senteret på plass ved utgangen av 2006, eller tidleg i 2007.

Meir informasjon om arbeidet og planane for eit nasjonalt skrivesenter finn de i notatet som følger ved.

Rotvoll 5.september 2005

Arbeidsgruppa for eit nasjonalt skrivesenter

v/ Synnøve Matre

VEDLEGG 2**Notat i forbindelse med arbeid for å få til et nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning.**

Det er et stort behov for å opprette et nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning her til lands. Vi har allerede fått slike sentre innenfor lesing, matematikk, naturfag og nynorsk i opplæringa. Et senter som tar seg av spørsmål knyttet til skriving, mangler. Arbeidet med nasjonale prøver i skriving har gjort dette behovet særlig tydelig. I dette notatet gir vi noe av bakgrunnen for behovet for et skrivesenter, samtidig som vi skisserer hvordan vi tenker oss at et slikt senter kan organiseres og fungere.

BAKGRUNN**Kunnskapsbehov i et samfunnsperspektiv**

Skriving framstår i dag som en mer sentral basiskompetanse enn noen gang før i historien. Ikke minst har de store endringene innenfor informasjons- og kommunikasjonsteknologi betydd en renessanse for skriftligheten. I mange situasjoner der vi før brukte muntlig språk, har skriving overtatt, for eksempel avløser e-post delvis bruk av telefon. I et internasjonalt kunnskapssamfunn har skriftens muligheter til kommunikasjon på tvers av tid og sted fått enda større betydning enn før. Samtidig blir skriftens muligheter til lagring, sortering, kritisk vurdering og videreutvikling av kunnskap essensiell. Skriving har altså økt i omfang, samtidig som kravene til skriftlig kompetanse har økt: Flere må opp på et høyere nivå enn tidligere. Det er viktig for barn og unge å kunne bearbeide all den informasjonen de overøses av, til brukbar kunnskap. Skriving framstår da som en vesentlig kunnskapsstrategi. I kunnskapssamfunnet utvikler ulike fag dessuten ulike måter å skrive på som ivaretar deres indre logikk. Faglig og tverrfaglig skriving blir derfor viktig, både som lærings- og kommunikasjonsverktøy.

Samtidig er skriving som fenomen i endring. Nye medier og nye måter å bruke IKT på innebærer at skriving ikke lenger bare kan ses på som et verbalspråklig fenomen; skriftlig tekst opptre nå sammen med bilder, video, grafikk og lyd i multimedier. Dette aktualiserer de visuelle og estetiske sidene av skriving på måter som skaper nye utfordringer i opplæringen.

Vi mangler et bredt kunnskapsreservoar som kan gjøre oss beredt til å møte disse og andre utfordringer. Norge deltok i OECD's leseundersøkelse (PISA), men har ikke vært med i IEA's skriveundersøkelser. Vi trenger å utvikle mer kunnskap og nye perspektiv på skriving som basiskompetanse, ikke minst når skriving som en grunnleggende ferdighet nå skal integreres i de nye læreplanene i alle fag. I arbeidet med nasjonale skriveprøver mangler vi i stor grad empiri for å si noe om hvilke forventninger som med rimelighet kan stilles på ulike årstrinn. Vi vet nesten ingenting om skriving på tvers av fag i skolens undervisning. Samfunnet blir mer heterogent når det gjelder bruk av skrift. I arbeidslivet spiller skriving en stadig mer sentral rolle. Dette har vi svært lite konkret kunnskap om, selv om en god begynnelse er gjort i det nasjonale sakprosaprojektet. Også i forbindelse med kvalitetsreformen for høyere utdanning, der det legges opp til skriving og veiledning som sentrale arbeidsformer, er det stort behov for forskning.

Et nasjonalt senter for skriveforskning og skriveopplæring bør derfor opprettes for å initiere og drive utviklingsarbeid og for å skaffe empirisk basis for

- *utvikling av skrivekompetanse i opplæring, på tvers av fag,*
- *videreutvikling av nasjonale skriveprøver,*
- *utvikling og oppfølging av nye læreplaner,*
- *skriving som verktøy i ulike fags kunnskapskulturer,*
- *skriving i nye medier.*

Pilot-arbeidet med nasjonale skriveprøver gir indikasjoner på en systematisk mangel på kunnskap om skriving i andre fag enn norsk. Det avtegner seg et mønster fra denne piloteringa som reiser sentrale spørsmål om hva slags kunnskapskultur(er) vi har i norsk skole. Det viser seg nemlig at et betydelig

antall elever på flere årstrinn faktisk har vansker med å skrive en sammenhengende tekst om et faglig spørsmål. Det mange gjør, er etter evne å gjengi isolerte fakta. Hvorfor det er slik og hva som kan gjøres med det, er eksempel på problemstillinger som senteret vil kunne gripe fatt i og få i gang forskning på.

I arbeidslivet styrer skriftlige instruksjoner stadig mer av det som skjer. Det gjelder arbeidsprosesser og sikkerhetsrutiner. Forskning som er gjort på dette feltet, forteller om store kunnskapshull og et stort forbedringspotensial.

ARBEIDSGRUPPE

På oppfordring fra ulike skrivemiljø i landet ble det i desember etablert ei faggruppe som har som mål å arbeide for å få i stand et nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning i Trondheim. Følgende personer er med i denne gruppa:

Førsteamanuensis Synnøve Matre, HiST (leder)

Professor Lars Sigfred Evensen, NTNU

Professor Torlaug Løkensgard Hoel, NTNU

Professor Jon Smidt, HiST

Førstelektor Geir Botten, HiST

Arbeidsoppgaver:

For arbeidsgruppa vil hovedarbeidet framover bli å bygge opp et nasjonalt nettverk knyttet til skriveforskning og å løfte fram de viktigste utfordringene i skriveopplæring og -forskning i tida framover. I denne forbindelsen arrangerte vi 16.-17.juni 05 et seminar under temaet *Utfordringer for skriveopplæring og skriveforskning i dag*. Sentrale norske skriveforskere deltok, sammen med representanter fra sentrale myndigheter. Målet med seminaret var å drøfte situasjonen i dag og å diskutere utfordringene framover. Vi startet bygginga av det nasjonale nettverket her, et nettverk som vi ser for oss skal være sentralt i arbeidet med å bygge opp et nasjonalt senter for skriveforskning og skriveopplæring.

Vi har også planer om en større nordisk konferanse høsten 2006, som vi ønsker skal munne ut i bygging av et internasjonalt skriveforskningsnettverk.

Arbeidsgruppa må videre

- drive lobby-virksomhet inn mot sentrale politikere og få de til å skjønne betydningen av å opprette et skrivesenter
- passe på at behovet for et skrivesenter blir nevnt i alle sammenhenger der vi ferdes
- synliggjøre skriveopplærings- og skrivekompetansen her i Trondheim
- konkretisere ideen om et skrivesenter: hvordan ser vi det for oss, hva skal det arbeide med, hvordan organisere det etc (se nedenfor)
- få fram hva et slikt senter kan ha å si for det faglige miljøet ved HiST og NTNU – og for skriveopplæring og skriveforskning elles i landet

HVA SENTERET ER TENKT Å VÆRE: OPPGAVER OG INNHOLD

Vi ser for oss at senteret skal arbeide med skriving i all sin bredde – skriving i undervisning og utdanning, skriving i arbeidslivet, både i offentlig sektor og i næringslivet, fagskriving og skriving av litterære tekster. Senteret vil drive forskning, utviklingsarbeid og skriveopplæring. Det vil bli lagt stor vekt på å utvikle både nasjonalt og internasjonalt nettverk og å få til samarbeid med andre sterke skriveforskningsmiljø i Norden og ellers i verden.

Eksempel på aktuelle tema som vi ser for oss at senteret skal arbeide med er:

- skriveutvikling. Ferdigheter på ulike trinn
- skriving i ulike fag og på tvers av fag
- skriving i ulike kulturer
- skriving i arbeidslivet
- skrivingas rolle i multimodal sammenheng
- fagskriving, dagligdagsskriving, skjønnlitterærskriving
- skriving og læring
- nasjonale prøver og skriving
- forholdet mellom skriving og lesing
- framtidens tekstkompetanse

Vi tenker oss en del *stipendiater* knyttet til senteret.

I tillegg vil det ha en del folk i forskerstillinger (f. eks. toerstillinger) og også folk som primært arbeider med å legge til rette utdanningstilbud i skriving. En svært viktig oppgave blir å få til kurs som styrker tekstkompetanse og skriveferdigheter både i arbeidslivet og i utdanningssammenheng. Senteret bør også utdanne kursholdere og eventuelt holde kurs selv.

I tillegg til å arbeide med skriving knyttet til skole og opplæring, vil det å bygge opp kunnskap om og arbeide med å utvikle skriving i arbeidslivet også bli en sentral oppgave. I den forbindelse kan samarbeid med LO, NHO, NFL og andre fagforeninger og arbeidslivsforeninger bli nyttig og viktig.

Senteret bør arrangere årlige konferanser.

NETTVERK

Senteret bør gå inn i et tett samarbeid med følgende nasjonale nettverk:

- Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning i Stavanger
- Nasjonalt senter for nynorsk i opplæringa i Volda
- Nasjonalt senter for matematikk i opplæringa i Trondheim
- Nasjonalt senter for naturfag i Oslo
- Program for læringsforskning i Bergen
- sakprosaprojektet i Oslo

Internasjonale nettverk:

- IMEN
- Nordic Network for Literacy Research

PLASSERING OG ORGANISERING

Når det gjelder plasseringen av et slikt nasjonalt senter, vil Trondheim etter vår oppfatning være et naturlig valg. Hovedtyngden av skriveforskningen i Norge har nemlig skjedd med basis i skriveforskningsmiljøet i Trondheim. Dette forskningsmiljøet ble utviklet, med nasjonalt nettverksansvar, i prosjektet "Utvikling av skriftspråklig kompetanse", finansiert av Forskningsrådets Program for utdanningsforskning (1989-1996). Fra dette forskningsmiljøet har det så langt kommet seks doktorgrader med skrivning som tema: Torlaug Løkensgard Hoels, Sigmund Ongstads, Kjell Lars Berges, Gunhild Åm Vatns, Finn Bostads og Harald Nilsens. Fem av de sentrale forskerne i miljøet er i dag professorer: Lars Sigfred Evensen og Torlaug Løkensgard Hoel ved NTNU, Jon Smidt ved Høgskolen i Sør-Trøndelag, Sigmund Ongstad ved Høgskolen i Oslo og Kjell Lars Berge ved Universitetet i Oslo. Miljøet har et stort kontaktnett lokalt og internasjonalt, og er involvert i flere store forskningsprosjekt.

Trondheim har som universitets- og høgskoleby en unik faglig bredde, og flere av institusjonene i Trondheim har utdanningstilbud som bygger på allerede eksisterende skriveforskning. Det gjelder Institutt for språk- og kommunikasjonsstudier på NTNU (med emner fra bachelor- til doktorgradsnivå), Program for lærerutdanning (PLU) på NTNU og Høgskolen i Sør-Trøndelags Avdeling for lærer- og tolkeutdanning (HiST ALT). Ved HiST ALT foregår et omfattende forsknings- og utviklingsarbeid med fokus på skrivning i skolen. Avdelingen har et nasjonalt ansvar for kompetanseheving knyttet til det nye faget "Grunnleggende lese-, skrive- og matematikkopplæring" i lærerutdanningen, og starter høsten 2005 opp med masterstudier i "Grunnskolenes norskfag" og i "Grunnskolenes matematikkfag". Begge disse masterstudiene vil legge stor vekt på skrivning i studieprosessen og vil kunne dra stor nytte av å knytte seg opp mot det planlagte skrivesenteret. Forskningskompetanse ved NTNU finnes også i Program for læring med IKT (LIKT). Dette programmet har som formål å forske på læringssituasjoner der ulike former for IKT inngår, i ulike kontekster, fra skole til universitetsnivå, i yrke og samfunnsliv. En rekke doktorgradsarbeider med utgangspunkt i disse miljøene er på gang: Dagrun K. Sjøhelle (om nettsamtaler og identitetsbygging), Hildegunn Otnes (om synkroner nettsamtaler med fokus på lytteaspektet).

Det foregår imidlertid også relevant skriveforskning ved institusjoner og i miljøer utenfor Trondheim. Vi ser derfor for oss at et nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning med basis i Trondheim kunne knyttes til miljøer og institusjoner andre steder i landet, for eksempel Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning i Stavanger, sakprosamiljøet i Oslo, Program for læringsforskning i Bergen og andre nasjonale senter. For å utnytte og få til et samarbeid med slike fagmiljøer nasjonalt kan vi tenke oss en noe utradisjonell organisering, delvis distribuert, med et sekretariat og en kjerne av ansatte lokalisert i Trondheim, mens andre ansatte er lokalisert andre steder i landet.

FRAMDRIFTSPLAN

Høsten 2005

- Videre konkretisering av skrivesenter-tankene + videre arbeid med å posisjonere Trondheims-miljøet
- Alliansebygging
- Lobby-virksomhet
- Planlegging av nordisk skrivekonferanse høsten 2006. Etablering av programkomite.

Våren 2006

- Fts. arbeid med skrivekonferansen. Arbeidsseminar for programkomiteen + avgrensning norsk nettverk
- Videre konkretisering av skrivesenter-tankene: Organisering, nettverk, finansiering, forskningsprosjekt
- Fts. Alliansebygging og lobbyvirksomhet

Høsten 2006

- Nordisk skrivekonferanse: *Utfordringer for skriveforskning og skriveopplæring i dag*
- Vidare alliansebygging + utvikling av nettverk

2006/07

- Etablering av skrivesenteret.

Rotvoll 5.september 2005

Arbeidsgruppa for eit nasjonalt skrivesenter
v/ Synnøve Matre